

CAPUT IV.

De causis, quibus juspatronatus constituitur,
& primum acquiritur.

IN vulgari prudentia positum est, tres esse causas, quibus juspatronatus sive in Ecclesiis, sive in beneficiis constituitur, & primum acquiritur, nimirum propriam, ut vocant, foundationem, præscriptionem, ac privilegium. In primis certum est, potiore titulum præ cæteris esse foundationem, sive quod vetustissimæ leges, quibus prima patronatus delineamenta designata sunt, de fundatoribus conceptæ fuerunt, sive quod vel ipsa naturalis æquitas suggerit, patronatum iis esse concedendum, quorum largitate beneficia erecta fuerint, vel Ecclesiæ institutæ. Tria sunt hac in re perpendenda; primum est, quid nomine foundationis veniat; alterum, non ipso jure, & sine expressa reservatione juspatronatus fundatoribus competat; postremum, nùm æqualis sit in omnibus Ecclesiis recipienda disciplina. Passim vulgò profertur, veluti adagium, *Patronum faciunt, dos, ædificatio, fundus*; quod tamen non est ita generaliter accipiendum, uti verba sonare videntur. Distinguere oportet inter foundationem Ecclesiæ, & foundationem beneficii; neque enim qui fundavit Ecclesiam, non beneficium in Ecclesia institutum, etiam in beneficio patronatum habebit, sed in Ecclesia tantum, ita ut valeat ex. gr. sua nomina inscribere, vel gentilitia stemmata loco nominum ponere in Ecclesia, item in eadem Ecclesia sedem honorificam habere, sepulchrum excavare, & similia, quæ solo, & ædificio coherent, facere, non verò præsentare Clericum in beneficio instituendum, à beneficiario alimenta petere, si ad inopiam ipse vergat, & similia, quibus demonstrantur certa jura in beneficium, vel beneficiarii personam. E converso qui beneficium, non Eccle-

siam fundavit, poterit jura Patrono concessa exercere ratione habita beneficii tantum, non Ecclesiæ. Tùm demùm autem & in beneficio, & in Ecclesia patronatum nanciscetur, cum & beneficium, & Ecclesiam erexerit. Deinde observandum est, aliter dici foundationem Ecclesiæ, causa acquirendi juspatronatus, ac dicatur fundatio beneficii. Siquidem in erigendo beneficio foundationis nomine intelligitur actus illius, qui certa bona Ecclesiæ donet, ut in eisdem unus ex Clericis Ecclesiastico munere functurus instituatur. In Ecclesia verò erigenda tria intelligi possunt: & primò actus illius, qui fundum, id est solum, dat ædificandæ Ecclesiæ causa; secundò actus illius, qui vel in solo suo, vel in solo ex alterius donatione Ecclesiæ quæsito templum propriis impendis ædificat; tertio actus illius, qui ædificato templo sive propriis, sive alienis impendis, sive in proprio, sive in alieno solo Ecclesiæ quæsito, dotem constituit, quæ sive ad cultum sacrorum, sive ad Clericos exhibendos sufficiat pro modo ministerii sacri in eadem Ecclesia præstandi. Itaque in beneficio certum est, fundatorem, sive eum, qui bona donavit, ex quibus beneficium ecclesiastica auctoritate erigeretur, juspatronatus acquirere, & si plures pro parte contulerint, omnes in solidum ad juspatronatus admitti. In Ecclesia verò certum quidem est, eum, qui & fundum, sive solum, in quo templum ædificaretur, dedit, & templum suis ædificavit impendis, dotem etiam assignavit, patronum fieri; at non generaliter dixerim, ob unam soli donationem, vel ob unam templi constructionem, vel ob unam dotis constitutionem, juspatronatus adquiri. Ecquidem si tres

con-

concurrant, quorum unus solum donet, alter ædificet, tertius dotem conferat, omnes in solidum patroni dicentur, quasi isti unus vice fungantur. Sed longè aberrare videretur à recta canonum interpretatione, qui nomine foundationis, vel constructionis, quarum causa patronatus ex canonum sanctione conceditur, nudam fundi collationem, aut nudam ædificii constructionem intelligeret; etenim sacri canones dum foundationem, vel constructionem commemorant, illam commemoratam volunt, quæ sit undecumque perfecta, cui propterea etiam congrua dotatio accesserit, unde nihil amplius ad sacra peragenda ministeria desideretur, juxta canonem 9. de consecr. dist. 1. Itaque qui fundum tantummodò ad templi ædificationem dedit, aut qui tantummodò templum construxit, non dotavit, aut qui certa tantum bona dotis nomine Ecclesiæ jam constructæ contulit, Ecclesiæ benefactor appellabitur, non patronus, quemadmodum nemo dubitat, quin etiam benefactor tantummodò dicatur is, qui partem tantum fundi, aut impensarum ædificii causa tribuisset. Ad summum dici posset, hujus generis benefactoribus petentibus concedi Episcoporum arbitrio posse in ipso donationis actu singularia quædam jura patronatui similia, naturæ rei gestæ accommodata; veluti si qui solum dedit, peteret, ut sibi liceret sepulchrum sui, suorumque gratia excavare, aut scamnum in certo loco figere; si qui ædificavit peteret, ut sua nomina ædibus inscriberentur, vel loco nominum pingerentur gentilitia stemmata; aut si qui dotem dedit, peteret, ut sibi ex abundantibus Ecclesiæ redditibus alimenta suppeditarentur, quoties ad inopiam vergeret.

At enim adhuc deliberandum censo in hac postrema specie, nimirum in dotatione Ecclesiæ, vel beneficii erecti eo casu, quod aut Ecclesiæ nulla dos ab initio constituta fuisset; aut sive Ecclesiæ, sive beneficio constituta quidem fuisset, sed insufficientis; aut etiam ab ini-

tio sufficiens, quæ tamen postea sive in totum, sive pro parte perierit: adde his causa necessariæ restorationis Ecclesiæ propè ruentis, vel dirutæ; hæc enim omnia quibusdam adhuc sunt difficultatibus obvoluta. Arbitror, in his speciebus dotatorem, aut restauratorem non aliter acquirere juspatronatus posse, quam si ad Superiorem ecclesiasticum confugiat, & de jurepatronatus acquirendo, dum dotem constituit, augeve, vel reædificaturus est Ecclesiam, expressè caveat, & obtineat. Quæ in re Superioris ecclesiastici munus erit investigare, quid Ecclesiæ expediat, ne fortè contingat aliquando, ut ex levioribus causis liberæ Ecclesiæ, aut libera beneficia in quandam, ut loquuntur, servitutis speciem redigantur. Hinc juxta Concilii Tridentini constitutionem in cap. 12. sess. 14. de Ref., ubi de dotatione agitur, probandum erit ab eo, qui adquisiturus est juspatronatus, in primis, beneficium, vel Ecclesiam sufficientem dotem non habere, deinde competentem dotem esse, quam ipse confert. Imò Tridentini iidem Patres ad novas constructiones Ecclesiarum, item argumenta dotium sive in Ecclesiis, sive in beneficiis causa acquirendi juspatronatus, non aliter deveniendum esse sanxerunt, quam *ob maximè evidentem Ecclesiæ, vel beneficii necessitatem*, sess. 25. de Ref. cap. 9. in fine; eademque ratione, ubi agatur de restauranda pœnè ruente, vel diruta Ecclesia, probandum erit, aliàs non facile sperari posse restorationem. Quando verò ex augmento dotis acquirere quisquam vult juspatronatus in Ecclesia, vel beneficio, cujus dos proponatur, probeturque admodum tenuis, atque insufficientis, recipi consuevit, ut augmentum dotis dimidium saltem residuæ dotis attingat. Sæculo decimoquinto concedi consueverant jurapatronatus ex quocumque modico dotis augmento; atque hæc concessionem revocavit anno 1485. Innocentius VIII. in sua constitutione, quæ incipit *Cum ab Apostolica Sede*, excepto tan-

tantum casu, quo augmenta dimidium valoris beneficiarum dotis attingant. Sed post Innocentium VIII. iterum nova privilegia etiam ex modico argumento dotis impetrata fuerunt, præsertim Pontificatum maximum gerente Leone X., quod occasionem dedit Hadriano VI. anno 1522. edendi constitutionem, quæ incipit *Accepto*, qua revocavit omnia privilegia concessi patronatus, nisi in beneficiis majoribus Cathedralium, Regularium, & Conventualium Ecclesiarum, aut in cæteris electivis talis impensa fuerit opera ab eo, qui patronatum obtinuit, ut eadem beneficia, & Ecclesiarum fuerint de manibus infidelium ereptæ, ac vindicatæ; in beneficiis autem minoribus augmentum dotis dimidium saltem residuæ dotis æquaverit. Verum adhuc adnotant Interpretes, ac Pragmatici, ubi augmentum dotis occasionem, aut causam dedit acquirendo juripatronatus, adhuc juspatronatus haberi, ac si pœnitens ex privilegio concessum sit, proptereaque adhuc illud subijci Apostolicis reservationibus, nisi augmentum dotis tale fuerit, quod æquet omnino, aut superet Ecclesiarum, vel beneficii dotem, uti post alios bene multos tradit Rigantius ad regulam 9. Cancellariæ §. 2. num. 333. & sequentibus; notans, aucta dote ita, ut tantundem collatum in Ecclesiam, vel beneficium fuerit, veram beneficii vel Ecclesiarum dotationem fingi posse; ad summum autem æquè ex justitia, atque ex gratia juspatronatus concessum videri; potiore verò, ubi æqualis sit causa, habendam esse justitiæ, quam gratiæ ratione. Præterea ad obtinendum juspatronatus ex causa augmenti dotis, necessarium est, ut, quæ conferuntur, expressè titulo dotis conferri dicantur, ne potius donatio quædam gratuita, quam donatio habeatur. Quod si agatur de Ecclesia, aut beneficio patronato ob necessariam causam restituendo, aut dotando, necessarium insuper erit, vocare patronum, qui si voluerit, aut restituere Ecclesiam, vel beneficium, aut do-

tem tenuem augere, cæteris erit præferendus, utpotè in ea re, quæ ad ejus onus, & officium pertinet, argumento capit. 28. de præb. in 6. Si autem patronus vocatus patiatur extraneum supplere, quæ necessaria sunt sufficienter dotata Ecclesia, vel beneficium dicatur, extraneus ipse in consortium juripatronatus facillè admittetur. Finge nunc, Ecclesiam esse liberam, & cum diruta fuerit, Rectorem ejusdem Ecclesiarum paratum fore ad reedificationem, dummodò illi juspatronatus indulgeatur; id erit à Superiore ecclesiastico denegandum, propterea quod jam aliunde Rectori ipsi reparationis onus immineat, quemadmodum jam definitum fertur à sacra Congregatione Concilii Tridentini die 23. Martii anno 1697. Quæri ad hanc rem solet quisnam agnoscendus sit tanquam legitimus superior ecclesiasticus in hac materie, ut Ecclesia, vel beneficium, quæ libera sint, ex restauratione, vel redotatione, vel augmento dotis in patronatum alicujus deducantur. In Ecclesiis restaurandis, certum est apud omnes, sufficere consensum Ordinarii, quia non tam de veteri restituenda, quam de nova erigenda Ecclesia agi videtur. At in redotatione, vel augmento dotis faciendo, sive ad beneficiorum, sive ad Ecclesiarum patronatum acquirendum necessarium esse Sedis Apostolicæ beneplacitum, Scriptorum nostrorum plurimi tradiderunt, propterea quod in hac acquisitione juripatronatus agnoverunt quandam honorum, seu ecclesiasticorum jurium, sive, ut clarius loquar, libertatis ecclesiasticæ alienationem, ad quam non obtemperata Sedis Apostolicæ dispensatione deveniri nequit, argumenta extrav. un. de reb. Eccles. non alien. int. com. Ego sane in hac re adhæreo principiis Tridentini Concilii, sive in cap. 12. sess. 14., sive in cap. 9. sess. 25. de Ref., ubi mandatum est Episcopis, ut tunc demum adprobent juripatronatus ex redotatione beneficii, vel Ecclesiarum, cum dos insufficientis fuerit, & maxime evidens redota-

tio-

tionis utilitas; in conspectu quorum decretorum videtur redotatio cum reservatione juripatronatus in iis adjunctis Episcoporum arbitrio relicta; neque ad hanc speciem dicta extravagans unica referri potest. Quod si evidens non sit necessitas beneficii, aut Ecclesiarum redotandæ, sive augendæ dotis, sub conditione acquirendi juripatronatus aut à redotante, aut ab augente dotem; tunc ea potestas Episcopo denegabitur ob perspicuam ejusdem Trid. Conc. Episcopis factam prohibitionem.

Succedit altera disquisitio, num qui erexit Ecclesiam, vel beneficium, ipso jure, id est nulla expressè facta juripatronatus reservatione, juspatronatus acquirat. Id jam definitum fuisse videtur auctoritate Clementis III. in cap. 25. de jurepatron., qui dum interrogatus fuisset, an aliquis *sola constructione* efficiatur patronus, id est sine expressa reservatione juripatronatus, rescripsit, eum, qui Ecclesiam cum assensu diocesani construxit, *ex eo*, id est ex ipsa erectione Ecclesiarum, juspatronatus acquirere. Consonat his Innocentius III. in cap. 41. de testibus, ubi cum proponeretur, fundatores in ipso fundationis limine volentes Ecclesiam liberam existere, expressè juripatronatus renunciavisse, omnem sollicitudinem adhiberi mandatum est, ut renunciatio in publicum instrumentum redigeretur, quod sanè inutile fuisset, si ad fundatorem generaliter spectaret onus probandi, jus patronatus fuisse initio servatum. Quod si hæc quæstio non ad singulares rescriptorum definitiones, sed ad generalia juris principia exigatur, observo, juspatronatus competere fundatoribus, & ab eis causam habentibus, non quidem ex eorumdem fundatorum voluntate, sed ex juris generalis præscripto, propterea quod generales ipsæ leges hoc jus fundatoribus concesserunt. Neque enim sanxerunt leges, ut fundatoribus competere facultas sibi reservandi juspatronatus, sed potius sanxerunt, ut fundatoribus ipsum juspatronatus competere. At in illis, quæ ex juris sanctione proficiscuntur, non

opus est hominis voluntate. Quod si ita non esset, non distingueretur juspatronatus à cæteris conditionibus, quas fundatores etiam in limine fundationis adijcere possunt, utut juri contrarias, dummodò non turpes, non inhonestas; quando scimus, conditiones hujus generis non aliter servari posse, quam si expressè fundator in tabulis fundationis de iis mentionem fecerit, atque ab Episcopo eas impletum iri impetraverit.

Ita postulant generales regulæ, quæ locum habent non tantum in Cappellaniis aut laicalibus, aut ecclesiasticis, verum etiam in beneficiis, & Ecclesiis quibuscumque simplicibus. Exceptio passim proponitur in Ecclesiis Conventualibus, de quibus duo traduntur: primum est, fundatori Conventualis Ecclesiarum non competere jus nominandi Prælatum, nisi fundator hoc jus sibi in fundationis limine reservaverit; quod deducunt ex dicto cap. 25. de jurepatr. vers. *Cæterum*: alterum est, ne expressam quidem reservationem illius juris sufficere, nisi consensus Sedis Apostolicæ accedat. Conventualem Ecclesiam eam dices, in qua sit vel Canonicorum, vel Monachorum Collegium, sive sæculare, sive regulare, sub Episcopo, vel alio quocumque Prælato. Quo posito, non est una quæstio cum altera confundenda. Nimirum aliud est quærere, utrum qui Ecclesiam conventualem erexit, acquirat sine expressa reservatione jus præsentandi, seu nominandi: aliud est quærere, an acquirat juspatronatus; siquidem adhuc juspatronatus sine jure præsentandi consistere potest, quod attinet ad cætera jura, quemadmodum vetustissimis temporibus, quando necdum fundatoribus concessum erat jus præsentandi, in aliis tamen quibusdam juribus consistebat patronatus, veluti in inscriptione nominum, in alimentis petendis, & similibus. Si de jure singulari præsentandi agatur, non est dubitandum, quin in Conventuali Ecclesia istud denegetur fundatori, seclusa speciali reservatione; at-

que

que huc pertinet definitio dicti capituli 25. vers. *Cæterum* in illis verbis, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat; quod idem est, ac si diceretur, nisi expressè jus præsentandi sibi reservaverit. Hujus rei causa in eo consistit, quod qui Conventualem Ecclesiam erigit, nisi aliud exprimat, in ea mente esse videtur, ut eam erigat juxta specialem formam Conventualium Ecclesiarum. Quando verò in Conventualibus Ecclesiis ea est singularis disciplina, ut à Collegio Prælatus eligatur, can. 3. & passim caus. 18. quæst. 2., cap. 1. & toto ferè titulo de electione, fundator, nisi aliud exprimat, præsumitur, Capitulo electionem Prælati liberam reliquisse. Neque verò quid simile deprehenditur in Ecclesiis simplicibus, in quibus ordinario jure collatio beneficiorum ad Episcopum pertinet. Fortè enim quisquam observaret, æquè in simplicibus beneficiis spectare liberam collationem ad Episcopum, ac in Conventualibus spectare liberam electionem ad Collegium; ac propterea si, ubi aliud non exprimat, censetur fundator in Conventuali Ecclesia liberam reliquisse electionem gratia Collegii, etiam in simplici beneficio censeretur fundatorem reliquisse liberam collationem gratia Episcopi. Sunt hæc valde difformia. Siquidem ubi Patronatus cum Episcopo liberam collationem vindicante concurrat, Patronus jure singulari utitur adversus Episcopum jus commune allegantem; regula autem est, singularia generalibus derogare: ast ubi Patronus concurrat cum Collegio vindicante sibi liberam Prælati sui electionem, æquè & Patronus, & Collegium jure singulari innituntur; Patronus jure privilegii & honoris sibi legibus delati, Collegium jure constitutionum, ex quibus Conventuales Ecclesie formam accipiunt; regula autem est, singularia non adeo facile singularibus derogare; aliàs insuper adversus Patronum interpretatio capienda est, qui cum posset sui gratia aliam lege dicere, minimè dixit, quam si dixisset, servari

opus esset, propterea quòd adversus honestatem minimè sit, eos, qui non sunt de Gremio Capituli, vel monasterii, adhuc ad electionem admitti, cap. 3. de caus. posses. & propriet., cap. 47. & 50. de elect. Cæterum etiam si fundator jure præsentandi non gaudeat, adhuc tamen patronatum quoad cæteros effectus acquirit. Quæ enim impedimento sunt juri præsentandi, non simile cæteris exercendis juribus impedimentum adferunt. Quidquod in dicto cap. 25. vers. *Cæterum* adhuc quia à præsentatione repellitur, patroni nomine appellatur? Quidquod in fine ejusdem capituli indiscriminatim in quibuscumque Ecclesiis dicitur fundatori, & honorem processionis servari, & si ad inopiam vergat, modestè succurri? Quidquod etiam in ea parte, qua fundator dicitur repelli à præsentatione in Conventuali Ecclesia, reservata electione Collegio, adhuc tamen subjicitur, fundatoris tantquam patroni assensum postulari post factam electionem? Hunc sanè consensum à Patrono præstandum, ne omninò inutilis videatur, talem jure dixeris, ut valeat ille, si quas habuerit justas dissentientium causas, coram eo allegare, ad quem electionis confirmatio pertinet, argumento cap. 16. de accusation., atque ita interpretari quisquam posset canonem 4. caus. 18. quæst. 2., ubi dicitur possessionis Domini voluntatem unà cum electione Monachorum in ordinatione Abbatis regularis locum habere, quoties, quod aliàs ego tradidi, non reciperet, nimirum haberet istum canonem tanquam genuinum Pelagii Pontificis monumentum. Similia ferè tradidit Innocentius III. in cap. 8. de consuet., ubi cum rescriberet, monasterii fundatorem non esse admittendum ad electionem Abbatis, adhuc tamen ipsum monasterii patronum appellat. Similia leguntur apud Gregorium IX. in cap. 51. de elect., ubi postquam definitum est, fundatorem non posse Abbatem monasterii eligere, subjicitur, ejusdem tantquam patro-

tro-

troni honestum assensum requiri. Ex his omnibus puto, facilè definiti posse alteram quæstionem, num quo casu Ecclesia Conventualis successu temporis Conventualis esse desierit, & simplex esse incipiat, patronus liberam habeat Rectoris nominationem, ac præsentationem? Quando enim fundator Ecclesie Conventualis etiam sine expressa reservatione juspatronatus acquirit, omnia etiam jura acquirit, quæ patronatum sequuntur, qualis est nominatio, ac præsentatio, ad quam devenire semper possit, nisi singulari aliqua causa impediatur. Impeditur autem ex singulari causa, quousque Ecclesia Conventualis manet, nimirum impeditur à Collegio, cujus est electio Prælati. At statim ac Ecclesia Conventualis esse desinit, impedimentum etiam cessat, eamque ob rem libera emergit juspatronatus indoles; neque enim amplius concurrat Patronus cum Collegio jure singulari munito, sed concurrere incipit cum Episcopo, cui jus commune, & ordinarium conferendi titulum præberet; jus, inquam commune, & ordinarium, quod jure singulari fundatoris, & patroni facilè superatur. Adhuc inquirendum superest in hac re, num ad acquirendum jus præsentandi Prælatum in Ecclesia Conventuali gratia fundatoris, præter expressam ejus juris reservationem requiratur insuper Sedis Apostolicæ beneplacitum. Passim tradere solent Pragmatici, hoc insuper beneplacitum requiri, quæ traditio jam recepta fuisse videtur temporibus Innocentii VIII., uti liquet ex ejus constitutione *Cum ab Apostolica Sede* anni 1485. ibi: *Nos igitur attendentes, quod juxta canonicas sanctiones juspatronatus præsentandi ad regimina Monasteriorum, Prioratus, Preposituras, & alias Conventuales, necnon in Cathedralibus, & Metropolitanis, & Collegiatis Ecclesiis hujusmodi dignitates (ad quas persona idonea per Conventus, & Capitula illarum, seu illorum, dum pro tempore vacant, eligi consueverunt) in laicum nullo modo cadere potest, nisi ex speciali Sedis*

Tom. II.

prædicta privilegio, quod non nisi ex maximis, & urgentibus causis alicui per Sedem eandem concedi consuevit &c. At hæc traditio utut communis, non videtur solidis fundamentis innixa. Obstat ipsi generalis disciplina, quæ suadet permitti unicuique fundatori, dum de re sua in limine foundationis disponit, quascumque adicere condiciones, dummodò non turpes, atque inhonestas, etiam si juri communi repugnent. Cur non æquè permitteatur fundatori talem conditionem adicere, qua singulari juri, quod Collegiis competit in Ecclesia Conventuali, derogetur? Quòd si eadem traditio exigatur ad jus scriptum, nullum aliud ecclesiastici juris monumentum Pragmatici proferunt, quam capitulum 25. de jurepatron., & canonem 39. caus. 16. quæst. 1. At enim in dicto cap. 25. ne verbum quidem de Apostolico privilegio habetur. In dicto autem can. 39. species erat de monasterio erecto in Civitate Augustodunensi à Syagrio ejusdem urbis Episcopo, item à Brunichilde Galliarum Regina. Mixtum erat, ut liquet, juspatronatus, partim ecclesiasticum, partim laicale. Gregorius Magnus dum plura privilegia monasterio illi concederet, inter cætera voluit, ut Abbas à Rege Provinciæ cum consensu Monachorum eligeretur. Minimè constat, fundatores initio sibi reservavisse jus nominandi Abbatem: cur non privilegium eo spectaret, ut non obstante hujus generis foundatione, in qua nihil erat de reservatione dictum, adhuc Regi competeret jus eligendi? Quòd si ita est, nihil exinde probatur, ad concludendum, non prodesse reservationem in limine foundationis factam, nisi beneplacitum Sedis Apostolicæ accesserit. Cur non privilegium eò etiam spectare potuisset, ut soli Regi Brunichildis successor, excluso Augustodunensi Episcopo æquè fundatore, ac patrono, jus eligendi concederetur? Imò adnotandum insuper est, canonem illum alia verborum formula à Gratiano expressum fuisse ab ea, quæ apud Grego-

Q

rium

rium concipitur; atque inter cætera apud Gregorium minimè leguntur ea Gratiani verba, *quod privilegium ita est illius Ecclesie ut communem legem Regibus, vel Abbatibus omninò dare non possit.* Denique parum valeret in hanc rem traducere verba superius descripta ex constitutione Innocentii VIII., neque enim in ipsa constitutione sermo fit de jurepatronatus adquisito ex fundatione, sed de jurepatronatus ex gratia, atque mero privilegio acquirendo. Cæterum hæc omnia, quæ de Ecclesiis Conventualibus dicuntur, sive de expressa reservatione juris præsentandi juxta generalem canonum disciplinam, sive de privilegio Apostolicæ Sedis juxta receptam Pragmaticorum opinionem, obtinent quidem in electione Prælati Ecclesiæ Conventualis, quæ etiam tum magis obtinere cœperunt, cum Conventuales dignitates reservari cœperunt collationi Apostolicæ Sedis; non verò obtinent, ubi agatur de minoribus beneficiis in Conventuali Ecclesia erectis, eove minus de beneficiis erectis in Ecclesiis simplicibus, utut istæ simplices Ecclesiæ pendeant ab Ecclesia Conventuali.

Altera causa, ex qua juspatronatus constituitur, & primùm acquiritur, est præscriptio. Id facillè deducitur ex cap. 11. de jurepatron., ubi licet prohibeatur Clericis, ac Monachis, ne Ecclesias sibi vindicent ex donatione laicorum, propterea quod nullum sit pœnès laicos donantes jus Ecclesiarum in donatarios transferendum, id tamen admittitur, quotiescumque vindicaturus non tam donationem sibi factam alleget, quam legitima fuerit præscriptione munitus. Non agitur ibidem de jure singulari alicui in Ecclesia quæsito, atque in alterum transferendo, quasi præscriptio sit contra tertium possessorem, non adversus Ecclesiam opponatur; sed agitur de Ecclesia libera, in quam donatores nullum omninò jus explicabant, uti ex integro contextu liquet. Atque ob hanc rem observatu dignum est, etiam præscriptionem admitti adversus Ecclesiam, seu beneficii liberta-

tem. Equidem non ignoro, nonnullos extare, qui omnem præscriptionis speciem adversus Ecclesiæ libertatem laicis denegant, quamquam admittant præscriptionem laici adversus laicum, ubi Ecclesia jam patronata supponatur; neque dubitant isti ita interpretari dictum capitulum 11. Asserunt autem, præscriptionem nemini suffragari, qui non sit adquirendum idoneus; idoneum verò putant laicum secluso singulari privilegio, quod tantùm fundatoribus competit ex generali canonum disciplina, quia, ut ajunt, juspatronatus jus spirituale est, cujus laici sunt ex rei natura incapaces. Verùm hæc observatio parum meo iudicio constat; ut enim prætermittam, juspatronatus potius dici jus spiritualibus adnexum, quam merum jus spirituale, cap. 16. hoc tit., cap. 3. de judic., & quamquam esset jus spirituale, minimè pertinere ad jura spiritualia hierarchica, quemadmodum superius in cap. 1. adnotandum fuit; unde fiat, laicos non omninò esse ab eo jure acquirendo remotos; satis erit hujus generis scriptores ex eorundemmet principiis conficere. Quoties enim ipsi præter fundatorum, & à fundatoribus causam habentium personas veluti singulari privilegio munitas, neminem ad acquirendum juspatronatus idoneum esse arbitrantur, frustrà laicum nec fundatorem, nec à fundatore causam habentem, admitterent ad præscribendum patronatum adversus patronum; nemo enim potest præscribere jus cujus acquirendi sit incapax; aut si præscriptio admittitur gratia illius, qui incapax est acquirendi juris, ubi adversus patronum præscribat, nihil prohibet, quominus admittatur, ubi præscribat adversus Ecclesiæ libertatem. Videant igitur, qui contrà sentiunt, ne, dum laicum à præscribendo repellunt, ubi adversus Ecclesiam præscriberet, eundem etiam repellant à præscribendo, ubi præscriberet adversus laicum patronum. Num fortè dicent, non adeo probari præscriptionem libertatis ecclesiasticæ, ac probetur præ-

crip-

criptio alieni patronatus, propterea quod parum Ecclesiæ intersit, vel hunc, vel illum patronum habere? Ecquidem hæc observatio in causa erit, ut alius præscribendi modus, alia forma in duabus istis præscriptionis speciebus recipiatur; ac nihil commune habet cum proposito, seu quum dicunt, laicum juspatronatus esse incapacem. Itaque non dubitabimus, quin præscriptio etiam adversus Ecclesiæ libertatem in acquirendo jurepatronatus locum habeat non Clericorum tantùm gratia, sed etiam laicorum.

Difficilius est investigare, qualisnam sit admittenda præscriptio. Qua in re frustrà de trienniali usucapione disputaretur, utpotè quæ civili Romanorum jure tantùm in rebus mobilibus recepta fuit; frustrà etiam de præscriptione decem vel viginti annorum, utpotè quæ eodem Romanorum jure tantùm recepta est in rebus corporalibus immobilibus; ad quas res corporales, seu immobiles, seu mobiles referri nequit juspatronatus. Tantùm quæri potest de præscriptione tricenaria, quadragenaria, centenaria, & immemoriali. Olim ad præscribenda jura universa incorporalia & requirebatur, & sufficiebat præscriptio triginta annorum, l. 3. cod. de præscript., 30. vel 40. annor., nisi tamen quædam jura essent, quæ majore privilegio donata jure fuissent, qualia erant inter cætera, jura minoribus competentia. Interea tamen recipiebatur, ut, quæ præscriptioni triginta annorum non subjacerent, quadraginta annis præscriberentur, l. 4. eod. tit. Ecclesiarum bona, & jura quousque singulari privilegio in hac parte munita non fuerunt, ordinaria etiam triginta annorum præscriptioni subjacebant, cujus rei multa extant apud Gratianum antiqua monumenta, in quibus hæc triginta annorum præscriptio comprobatur, can. 1. 2. 3. 4. 8. 9. 10. caus. 16. quæst. 3. Primùm Justinianus hoc Ecclesiis privilegium concessit, ut adversus ipsas sola centum annorum præscriptio objici valeret, l. 23. cod. de sacros. Eccles., Nov. 9. Sed deinde nova

lege hoc privilegium coërcuit, statuens, ut sola quadraginta annorum præscriptio opponi liberè posset, Nov. 111. cap. 1., Nov. 131. cap. 6., quod etiam Pontificibus Maximis placuit, ut liquet ex can. 1. & 2. juncto 3. caus. 16. quæst. 4., cap. 4. 5. 6. & passim de præscription., quamquam tamen deinde Innocentius III. in cap. 13. & 14. eod. tit., cui consonat Bonifacius VIII., in cap. 2. eod. in 6., statuerit, contra Romanam Ecclesiam solam centenariam præscriptionem opponi posse, tantùm adversus inferiores Ecclesias retenta quadragenaria, contra quam rescripsisset Urbanus II. in can. 2. caus. 16. quæst. 4. qui ab aliis possessa per annos quadraginta, voluit eisdem legitimè quæsita, *etiam si quid Sancta Romana Ecclesia competere potuit.* Itaque in conspectu hujus disciplinæ facillè colligitur, eum, qui per annos quadraginta patronatum possedis- se, vel quasi possedis- se deprehenditur, jure juspatronatus acquirere, uno tantùm excepto casu, quo contra libertatem Romanæ Ecclesiæ præscriberetur, ut liquet ex monumentis modò laudatis, quibus addi potest capitulum 15. de privilegiis. At enim huc spectat Bonifacii VIII. doctrina, qui in cap. 1. de præscript. in 6. tradidit, distinguendam esse præscriptionem, quæ juri communi adversetur, à præscriptione, cui non est jus commune contrarium. Ubi præscriptio communi juri adversetur, docuit Bonifacius, non sufficere possessionem quadraginta annorum, cui etiam bona fides juncta fuerit, sed requiri præterea, ut certus titulus allegetur, ac probetur, quamquam, ubi juri communi non adversetur præscriptio, sufficiat sine allegatione tituli possessio quadraginta annorum, qua non inquinat mala fides. Igitur quicumque velit demonstrare adversus Ecclesiam sibi acquisitum esse jus patronatus ex præscriptione, non facillè obtinebit, nisi præter possessionem quadraginta annorum bona fidei innixam, titulum etiam suæ possessionis alleget,

& ostendat, cum adversus jus commune contendat, videlicet adversus liberam beneficii collationem. Hinc facile intelligemus capitulum 25. de jurepatroni, ubi patronus repellitur ab electione Prælati in Ecclesia Conventuali, *tametsi de longa consuetudine allegaverit, se electioni interesse debere*, uti legimus in adjecto ejusdem capituli fragmento, exceptione adposita, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat; id est, nisi præter longam consuetudinem titulum etiam ostendat. Quod de quadragenaria præscriptione dictum est, id ipsum recipiendum dixeris in centenaria, cum centenaria in jure majorem vim non acceperit, quam quadragenaria; nisi fortè dixeris, in centenaria facilius bonam fidem præsumi, nec adeo claras requiri tituli probationes, dummodò quoquo modo allegatus titulus probari possit; ne fortè hinc fraus fiat libertati Ecclesiarum, illinc gravis præsumptio elevetur, quæ prodest longissimi temporis possessori. Major sanè vix est præscriptionis immemorialis, cujus scilicet initii nulla extat memoria; siquidem ipsa immemoralis possessio loco tituli est, & causam præbet, quæ optimus quisque titulus præsumatur, dicto cap. 1. in fine de præscript. in 6., argumento capituli 36. de verborum significatione.

Perspicua hæc esse demonstrantur in conspectu juris Decretalium. Negotium tamen facessere videntur Concilii Tridentini decreta. Ita statutum legitur in cap. 12. sess. 14. de Ref. *Nemo, etiam cujusvis dignitatis ecclesiastica, vel secularis, quicumque ratione, nisi Ecclesiam, beneficium, aut capellam de novo fundaverit, & construxerit, seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, juspatronatus impetrare, aut obtinere possit, aut debeat.* Num igitur actum erit de vi quadragenariæ præscriptionis? Non puto, hanc fuisse Tridentinorum Patrum mentem, qui tantum voluerunt, ne extra causas foundationis, dotationis, aut necessariæ restorationis, ex privilegio singulari juspatro-

natus facile concederetur, uti reducitur ex verbis *impetrare, vel obtinere*, quibus iidem Tridentini Patres usi fuerunt; non autem voluerunt, omnes acquirendi juspatronatus modos delere, illos præsertim, qui ex legis potestate proficiscuntur, qualis est præscriptio quadraginta annorum juxta titulo accedente, cui etiam insit bona fides, eoque magis præscriptio immemorialis. Id facile constat observanti causam, quare Tridentinum Concilium ad decretum illud sancendum fuerit concitatum; ut enim observavit Cardinalis de Luca de jurepatron. disc. 11. numer. 10., & post eum Rigantius ad I. partem regulæ 9. Cancellariæ §. 2. numer. 342., ante tempora Concilii Tridentini etiam apud Sedem Apostolicam, atque ad ejus imitationem apud Ordinarios, frequens inoleverat usus facile concedendi in Ecclesiis liberis patronatum, etiam ex levioribus causis, quibus Ecclesiarum incommodis non satis consulere potuerat aut constitutio Innocentii VIII. anni 1485., aut constitutio Hadriani VI. anni 1522., consulendum autem censuerunt laudato decreto Tridentini Patres. Neque insuper aliam fuisse mentem Tridentinorum Antistitum, puto in conspectu capituli 9. de Ref. sess. 25. Profitentur initio, se nolle legitima Patronorum jura violare, sed tantum velle curare, ne sub colore legitimi adepti juris beneficia in quandam veluti servitutem redigantur. Planè legitima patronorum jura ea sunt, quæ à generali lege firmitatem habent; generalis autem lex juspatronatus concedit fundatoribus, sive illis, quos constat reverà fundavisse, sive illis, quos constat reverà fundavisse ex lapsu longi temporis præsumitur, & qui sui gratia allegant, & probant præscriptionem. Prosequuntur, & decernunt, ut *titulus juspatronatus sit ex fundatione, vel donatione, qui ex authentico documento, & aliis jure requisitis ostenditur, sive etiam ex multiplicatis presentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliasve secundum juris dispositionem.* Hæc verba non solum manifestè ad-

admittunt immemoriam præscriptionem, imò non excludunt quadragenariam justo titulo munitam, dum causæ admittuntur præter foundationem, vel dotationem, præter præscriptionem immemoriam, etiam illæ, quæ sunt secundum juris dispositionem. Quænam jurapatronatus excludantur, perspicuè traditur in §. *Reliqui patronatus*, ubi tantum abrogantur patronatus ex singulari facultate, & privilegio concessi, quin ulla mentio fiat legitimæ præscriptionis. Quod si in vers. *In iis vero personis* adjectum fuit, nec sufficere quidem immemoriam præscriptionem quibusdam personis, vel universitatibus, nisi præter possessionem authenticis scripturis probentur præsentationes etiam continuatæ non minori saltem, quam quadraginta annorum spatio, & quidem omnes effectum sortitæ, id non ad abrogandam legitimæ præscriptionis jura pertinet, sed ad inducendam difficiliorem probandi formam in iis personis, aut universitatibus, de quibus facilis esse potest præsumptio usurpationis, uti verba ipsa Tridentina demonstrant. Porro aliud est præscriptionem undecumque legitimam aboleri; aliud non adeo facile admitti præscriptionem, sed tùm demùm, cum apertè probatum fuerit, eam undecumque legitimam existere. Solet ordinario jure bona fides in præscribente præsumi: ubi suspicio est usurpationis, cessat bonæ fidei præsumptio; ac propterea qui bonam fidem allegat, certa exhibere in judicio debet bonæ fidei argumenta. His formam dedit Concilium Tridentinum, non verò legitimam præscriptionem poenitus abolevit; quemadmodum etiam Tridentinum Concilium, cum de personis ageret, in quibus usurpationis suspicio est, etiam si immemoriam possessionem allegent, rigidiorum probationem exegit in dicto §. *In iis vero personis*, quamquam in §. præcedente inter causas juspatronatus acquirendi immemoriam præscriptio recensetur. De hac probandi juspatronatus ratione sermo inferiùs instituetur in cap. 6.

Postremam acquirendi juspatronatus causam dixi esse privilegium; atque id generaliter verum olim fuit, sive ab Ordinariis, sive à Pontifice Maximo privilegium hujusmodi impetratum proponeretur. At ex Concilio Tridentino, quod, ut nuper tradidi, jurepatronatus ferè omnia abrogavit, quæ non consisterent ex fundatione, vel dotatione, vel ex immemoriam præscriptione, vel ex aliis modis generali lege comprobatis, privilegia hujusmodi sublata videntur. Hodie frustra disputaretur de potestate Ordinariorum, quibus imminet executio Tridentinorum decretorum, nulla autem superest potestas concedendi privilegia contra Tridentina decreta id prohibentia. Ante Concilium Tridentinum ea facultate utebantur passim Antistites, uti adnotavit superiùs laudatus Cardinalis de Luca de jurepatron. disc. 11. numer. 10., neque enim putabant Episcopi, hisce concessionibus se bona aut jura Ecclesiarum alienare, aut has concessiones haberi inter alienationes, de quibus mentio fit in extrav. un. de reb. Eccl. non alien. int. com. Sed quod ad Sedem Apostolicam attinet, in primis observandum est, in ipso Tridentino decreto cap. 9. sess. 25. de Ref., cum omnia jurapatronatus ex privilegio concessa abrogarentur, singularem adjectam fuisse exceptionem his verbis: *Exceptis patronatibus super Cathedralibus Ecclesiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes, ac supremos Principes jura imperii in dominiis suis habentes, pertinent.* Deinde observandum est, Pontifices Maximos, utut agoverint salvam semper intelligi in Tridentinis decretis auctoritatem suam, uti legitur in sess. 25. de Ref. cap. ult., nihilominus abstinuisse à concedendis patronatuum privilegiis, quæ meram gratiam continerent. Quando verò non singularis quarundam personarum favor, sed Ecclesiarum utilitas certum privilegium concedendum suadeat, tum privilegio concedendo locum fieri quandoque existimarunt. Planè uti-

litem Ecclesie agnoscunt, ubi qui velit patronatum acquirere, paratum sese exhibet ad augendam Ecclesie, vel beneficii dotem, saltem usque ad dimidium constitutæ dotis, firmiter etiam ubi tantundem, quod æquet, aut excedat constitutam dotem, conferatur, juxta ea, quæ superius tradidi. Quæ in re prudentiam imitantur prædecessorum Innocentii VIII.

CAPUT V.

De modis, quibus juspatronatus semel acquisitum in alios transfertur.

Juspatronatus semel alicui jure quasi-tum, quidquid olim certis in provinciis obtineret, hodie perpetuum habetur, & transfertur ab adquisitore in successores, vel juxta juris ejusdem naturam, vel juxta modos initio præstitutos. Dixi, quidquid olim certis in provinciis obtineret; etenim à sexto quidem Ecclesie sæculo certum esse generaliter potest, perpetuum juspatronatus fuisse; an verò ante idem sæculum id recipere-tur, an etiam à sexto sæculo id statim receptum ubique fuerit, dubitari posset in conspectu canonis 1. caus. 16. quæst. 5., & canonis 32. caus. 16. quæst. 7. Laudatus canon 1. referendus est ad caput 10. Arausicani Concilii anni 441., non ad monumenta Nicolai Pontificis, quemadmodum Romani Correctores adnotaverunt: at enim constare non potest, quinto sæculo jam fuisse concessum fundatoribus jus nominandi Clericos in Ecclesia instituendos, quod jus in eo primum canone ædificatori Episcopo reservatur; quod nec fortè in successorem Episcopum transferretur. Quod si ita sit, dici posset, perpetuum quidem fuisse patronatum, destitutum tamen nominandi jure, quod non nisi recentiore ætate concessum est. Imò etsi quis adhuc contendere velit, ut jus nominandi adserat successoribus, nec impinget quidem in senten-

& Hadriani VI. superius commemoratorum, qui dum ante Tridentinum Concilium privilegiaria jurapatronatus abolerunt, hanc causam privilegii onerosi ad effectum acquirendi juspatronatus ex augmento dotis expressè adprobaverunt, dicta constitutione *Cum ab Apostolica* anni 1485., & dicta constitutione *Accepto* anni 1522.

tiam canonis, cujus auctores non solliciti erant de successione juris nominandi definienda, sed potius de definiendo jure, quod tributim competeret & Episcopo ædificatori, & Episcopo diocesano, quasi dicerent, institutionem in Ecclesia, unà cum regimine sacrorum diocesano cedere, jus nominandi ædificatori, non exclusis ædificatoris successoribus, indulgeretur. Insuper laudatus canon 32, qui est Toletani Concilii anni 655., pertinet ad singularem Hispanicarum provinciarum disciplinam, quæ provincie jamdiu bellorum injuria quassata, & à Romano-Græco Imperio divisæ non communi cum cæteris jure utebantur, quemadmodum adhuc erit inferrius observandum. Præterea, uti liquet ex integro canonis contextu, qualis adparet in actis ejusdem Concilii, canon ille conceptus est de monasteriis, & Parochialibus Ecclesiis, quæ *quorundam Episcoporum vel insolentia, vel incuria horrendam decidebant in ruinam*, de quo ædificatores ipsi querelam ad Concilium detulerant; unde nihil nimirum, si illarum sollicitudo commissa fuerit fundatoribus ipsis, *quandiu in hac vita superstites extiterint*; ex quibus colligitur, non tam ordinaria jura in iis adjunctis concessa fuisse fundatoribus, quale erat jus nominandi Clericos, sed etiam alia extra ordinem, ad quæ

quæ ea clausula, *quandiu in hac vita superstites extiterint*, referretur. Porro, quæcumque hac in temporum & canonum obscuritate accommodanda sit interpretatio, certum est, successione temporum non penès unam fundatorum personam constituisse juspatronatus, sed etiam in successores post fundatorum obitum commevisse. Et quidem in jurepatronatus Ecclesiastico, quicumque successor est in dignitate, vel beneficio, cui patronatus cohæret, is patronatum nanciscitur. Eadem ratione in patronatu reali, is perenni successione patronatu gaudet, qui rem possidet. De patronatu, uti vocant, passivo, vix sermonem habeo; cum hic propriè patronatus non sit, sed nominatio plurium Clericorum sibi invicem in beneficio succedentium à fundatore facta, in quo non tam successio, & succedendi ratio inspicitur, quam singularis designatio fundatoris. Quæ disputari possunt, pertinent præcipuè ad juspatronatus, uti vocant, activum, qui verus patronatus est, prout illud modò hereditarium est, modò gentilium, aut familiare. Passim tradi generaliter solet, in ordine successionis in hoc jurepatronatus easdem leges esse observandas, quæ in fideicommissis, in pluribus etiam, quæ in feudis à Pragmaticis custodiuntur. Sed nonnihil juvabit, aliqua specialiter adnotare.

Itaque cum primum juspatronatus in Ecclesia receptum est, illud haberi de-cuit, veluti suapte natura hereditarium, nisi aliud à fundatore specialiter expressum fuisset. Siquidem cum juspatronatus quædam sit honorifica repensatio bonorum in Ecclesiam collatorum, eorum gratia fieri repensationem decebat, qui ex collatione bonorum sua jura imminui sentiebant, quales erant heredes. His accedit, heredes ipsos coactos identidem fuisse ad perficiendum pium, sacrumve opus, quod à defunctis institutoribus ceptum erat, non undecumque perfectum, quod jam olim statuerat Zeno Imperator in l. 15. cod. de sacros. Eccles., ex-

cepta ex Nomocanone Photii in tit. 2. de extruendis Ecclesiis; ac propterea passim & heredibus nomen conveniebat fundatorum. Eisdem sanè principiis adhæsit Justinianus Imperator, seu in l. 46. cod. de Episc. & Cler., cum deffinivit, oportere, ut heredes impleant, quod à defuncto ceptum est in utilitatem Ecclesie, seu in Nov. 123. cap. 18., cum ordinationem, id est designationem, Clericorum aut fundatori, aut ejus heredibus adseruit, seu denique in Nov. 131. cap. 7. & 10., cum religiosa loca jam à fundatoribus cepta voluit ab heredibus perfici. Hæc ipsa confirmata sunt canonibus in Ecclesia editis, can. 35. & 36. caus. 16. quæst. 7., cap. 1. & 3. de jurepatron. Negotium sanè nemini facescere debent aut canon 30., aut canon 31. caus. 16. quæst. 7., in quibus mentio singularis facta videtur *de filiis, nepotibus, ac honestioribus, propinquis*. Fortè enim verba hæc eò spectant, non ut filii, nepotes, & propinqui præferantur heredibus, sed eò, ut ideo filii, nepotes aut propinqui ad juspatronatus admittantur, propterea quod ipsi ut plurimum fundatoribus heredes existant; & reverà in dicto can. 31. promiscuè filii, nepotes, & propinqui, etiam heredes appellantur, ibi, *ipsis tamen heredibus*. Fortè etiam dici potest, in Hispania singularem disciplinam fuisse, juxta quam is honor, non heredibus, sed filiis, nepotibus, ac propinquis deferretur, etsi heredes non essent, in Hispania inquam, ad quam non nisi seriùs pervenit Justinianus codex, in quo clarius deffinita ea jurisprudentia generalis fuit, & ad quam nec pervenire adhuc potuit laudata antiquior constitutio Zenonis, quæ desideratur in codice Theodosiano, quo uno Hispani utebantur. Ex his facillè infertur, ordinario jure heredes universos fundatori in patronatu succedere; & hanc ipsam ob causam, ubi singularibus constitutionibus receptum est, ut in legitimis successoribus femina à masculis concurrentibus excludantur, juspatronatus